

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 28/2003 vp

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaalityrvakortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä lokakuuta 2003 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaalityrvakortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 96/2003 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti hallintovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (HaVL 10/2003 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jouko Narikka, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Terhi Lehtonen, sisäasiainministeriö
- tutkimusprofessori Pekka Ruotsalainen, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- etuuspäällikkö Pirkko Sihvonen, Kansaneläkelaitos
- neuvotteleva lakimies Synnöve Amberla, Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi määräaikaista, vuoden 2003 loppuun saakka voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaalityrvakortin kokeilusta annettua lakia siten, että sen voimassaoloaika jatkettaisiin kahdella vuodella vuoden 2005 loppuun. Samalla lakiin ehdotetaan tehtä-

viksi ne muut muutokset, jotka ovat osoittautuneet käytännössä tarpeellisiksi lakiin perustuvan kokeilun yhteydessä tai jotka johtuvat muusta viimeaikaisesta kehityksestä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2004 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valio-

kunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta on mahdollistanut aiempaa kokonaisvaltaisemman tietoteknologian hyödyntämisen. Laki säädettiin vuonna 2000 sosiaali- ja terveystieteiden tietoteknologiasta strategiaan liittyvän Satakunnan Makropilotti -hankkeen toteuttamiseksi. Hankkeen saavutuksia on arvioitu Stakesin teettämässä arviointiraportissa (FinOHTAn raportti 21/2002). Makropilotin keskeisenä toimintamuutoksena oli palvelujen kehittämistä tukevan tietoteknisen järjestelmän luominen. Hankkeeseen suunnattiin huomattava ulkoinen rahoitus (noin 10 miljoonaa euroa), minkä lisäksi toimijat käyttivät osaprojektien toteuttamiseen huomattavasti myös omia voimavarojaan, joiden kokonaismäärää ei ole arvioitu. Hallituksen esityksen mukaan hankkeen edellyttämä kehittämissä työ oli erittäin vaativa hanke, jonka toteutus muodostui merkittävästi alunperin arvioitua vaikeammaksi. Koska kokeiluhankkeelle asetettu määräaika osoittautui liian lyhyeksi ja koska kokeiluun osallistuneet kunnat ja toimintayksiköt ovat sitoutuneet hankkeen jatkamiseen, pitää sosiaali- ja terveysvaliokunta tarkoituksenmukaisena kokeilun jatkamista hallituksen esittämällä tavalla kahdella vuodella.

Valiokunta yhtyy hallintovaliokunnan asiasta antamassa lausunnossa (HaVL 10/2003 vp) esitettyyn näkemykseen siitä, että saumattomien palveluketjujen ja palveluverkkojen kehittäminen on tarpeen sekä palvelujen parantamiseksi että kustannusten hallitsemiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa sitä, että alueellista kehittämistyötä tehostetaan erityisesti tietojärjestelmien yhteensovituksen avulla ja helpottamalla sähköistä asiointia. Kuten edellä mainituksa arviointiraportissa todetaan, on uusien välineiden ja toimintatapojen käyttöönotto vain osittain tietotekninen kysymys ja voi huonoimmillaan johtaa olemassa olevien tehottomuuksien siirtämiseen manuaalisesta konemuotoon. Uusien tietoteknisten välineiden hyödyntäminen ja

esimerkiksi sektorirajat ylittävien asiakastietojen käyttö asettavat uusia vaatimuksia eri toimijoiden työn sisällölliselle kehittämiselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon väliselle yhteistyölle.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaiden kannalta on tärkeää, että luottamus arkaluonteisten tietojen salassapitoon säilyy. Valiokunta korostaa, että voimassaolevan lain 24 §:ssä, jota ei ole esitetty muutettavaksi, on säädetty henkilötietolain tarkastusoikeutta täydentävästä asiakkaan oikeudesta saada tietää, kuka on käyttänyt tai kenelle on luovutettu häntä koskevia viitetietoja sekä mikä on ollut käytön tai luovutuksen peruste. Valiokunta pitää myös asianmukaisena, että asiakkaan puhevallan käyttämistä koskeva säännös yhdenmukaistetaan potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain säännösten kanssa. Tietosuoja ja asiakkaan puhevallan käyttöä koskevien säännösten merkitys kasvaa myös kokeilun laajentumisen vuoksi.

Hallintovaliokunnan lausunnossa on ehdotettu lain 12 §:ssä säädetyn varmentamisen muuttamista siten, että varmenteen tulisi olla henkilökortilla olevaan kansalaisvarmenteeseen rinnastettava muu laatuvarmenne. Hallintovaliokunnan ehdottama muutos sitoisi todentamisen aina laatuvarmenteen käsitteeseen, joka on määritelty sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksessä ei ole käytetty laatuvarmenne-käsitettä, koska todentamisen mahdollisuus on haluttu ulottaa joustavasti myös esimerkiksi uusiin asiakaskortteihin ja kehitteillä olevaan terveydenhuollon ammattilaisvarmenteeseen. Nämä varmenteet täyttäisivät käytännössä laatuvarmenteen tekniset vaatimukset, mutta ne eivät aina olisi mainituksa laissa tarkoitettuja laatuvarmenteita, koska niille ei välttämättä haeta laatuvarmenteen asemaa Viestintävirastolta. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ole tältä osin ehdottanut lakiesityksen muuttamista.

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että lain piiriin voi kuulua vuonna 2005 vähintään 4 miljoonaa ihmistä, mikäli kaikki mukaantulosta kiinnostuneet sairaanhoitopiirit käynnistävät

lain toteutuksen alueillaan. Jos kokeilualuiden määrä kasvaa arvioidun mukaisesti, on tämä valiokunnan käsityksen mukaan lisäperuste esityksen tavoitteelle päästä asiassa mahdollisimman pian pysyvään lainsäädäntöön. Saumattoman palveluketjun kehittämistyö edellyttää kuntatasolla merkittäviä taloudellisia investointeja ja sopimuksia esimerkiksi tietojärjestelmien toimittajien kanssa. Eri osapuolten sitoutuminen kehittämistyöhön on valiokunnan saaman selvityksen mukaan koettu vaikeaksi niin kauan kuin pysyvää lainsäädäntöä asiasta ei ole. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on seurata lain toteutumista ja ennen jatkoajan päättymistä huolehtia siitä, että lain vaikutukset arvioidaan. Valiokunta pitää tärkeänä kokeilun vaikutusten seurannan ja arvioinnin järjestämistä.

Yksityiskohtaiset perustelut

Esityksen 12 §:n 1 momenttiin on jäänyt vanha ilmaisu "sähköinen henkilökortti". Voimassa olevan henkilökorttilain mukaan käytetään sähköisen henkilökortin sijasta pelkästään ilmaisua "henkilökortti". Kuten hallintovaliokunta on

lausunnossaan todennut, perustuu henkilön tunnistaminen henkilökorttiin sisältyvään varmenteeseen, ei itse korttiin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa edellä sanotun perusteella lainkohdan täsmentämistä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena, paitsi 12 § muutettuna seuraavasti:

12 §

Tunnistaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon varmennetussa sähköisessä asiointissa asiakas voidaan todentaa henkilökorttilain (829/1999) mukaisessa henkilökortissa olevalla varmenteella tai vastaavan tasoisella muulla varmenteella.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Valto Koski /sd
jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löw /r
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk
Aila Paloniemi /kesk

Leena Rauhala /kd
Juha Rehula /kesk
Osmo Soininvaara /vihr
Tapani Tölli /kesk
Raija Vahasalo /kok
Erkki Virtanen /vas
Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.